

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Gedimino pr. 38, LT-01104 Vilnius, tel.: 8 706 64 845

el. p. kanc@eimin.lt, <http://eimin.lrv.lt>.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188621919

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-06-

Nr. (4.5-82 E)-

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI“ PROJEKTO TEIKIMO

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė ir teikia Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos seimui“ projekto.

Sprendžiama problema

Ne vienus metus vykdomi tyrimai rodo, kad Lietuvos ekonomikos augimui grėsmę kelia žmogiškojo kapitalo išsūkiai¹. Neretai Lietuvoje įsikūręs verslas, nerasdamas reikiamos aukštos kvalifikacijos specialistų vietinėje darbo rinkoje, šių specialistų ieško užsienyje, dažnu atveju – ne ES šalyse. Nors pritraukiamų specialistų skaičius auga, Lietuvoje išlaikomų aukštos kvalifikacijos specialistų skaičius vis dar išlieka palyginti mažas. Augimas, reikalingas 2021–2030 m. Nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinis pažangos planas), nustatytiems tikslams pasiekti, ypač numatytuose prioritetiniuose gyvybės mokslų, inžinerinės pramonės bei informacinių ir ryšių technologijų sektoriuose, nėra pakankamas.

2022 metais viešoji įstaiga „Investuok Lietuvoje“ vykdė įmonių, kurios per pastarąjį laikotarpį įdarbino daugiausiai aukštos kvalifikacijos specialistų iš užsienio, apklausą, kurios metu buvo siekiama įvardinti sėkmingą aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimą ir išlaikymą Lietuvoje lemiančius veiksnius. Apklausos metu tarp svarbiausių veiksnių identifikuotos pritraukiamų specialistų šeimos narių gerovė bei jiems skirtų integracinių priemonių pasiūla, tarp kurių kaip reikšmingiausia išskirta – sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas jų pilnamečiams šeimos nariams. Nors vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nuostatomis šeimos susijungimo pagrindu atvykę užsieniečiai turi pareigą įsigyti privatų sveikatos draudimą, jis neužtikrina reikalingiausių sveikatos priežiūros paslaugų ir vaistų bei medicinos pagalbos priemonių išlaidų kompensavimo. Tai rodo ir įmonių praktika, kurios siekdamas išlaikyti bei integruoti darbuotojus ir jų šeimos narius, ieško palankesnių sveikatos draudimo sprendimų privačiame sektoriuje, tačiau net ir papildomai išpirktas privatus draudimas neapima visų reikalingų sveikatos priežiūros paslaugų spektro.

¹ Daugiau informacijos dėl demografijos ir žmogiškojo kapitalo išsūkių – VšĮ „Investuok Lietuvoje“ baltojoje knygoje „Globali kova dėl talentų. Galimybė Lietuvos proveržiui“ (2021).

Nepatraukli atvykusiems šeimos nariams integracinė aplinka, o ypač sveikatos priežiūros paslaugų nepakankamas prieinamumas riboja verslo galimybes konkuruoti dėl užsienio specialistų su kitomis Europos regiono šalimis. Kas penkta VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ apklausos metu kalbinta tiesioginių užsienio investicijų įmonė jau susidūrė su specialistų išvykimu iš Lietuvos dėl sveikatos priežiūros paslaugų neprieinamumo jų sutuoktiniams ar registruotiems partneriams ir prognozuoja 20 proc. aukštos kvalifikacijos darbuotojų pasitraukimą iš Lietuvos, jeigu ši problema nebus išspręsta. Šioms tendencijoms pritaria privataus draudimo ekspertai, teigdami, jog jeigu būtų išlaikytas *status quo*, ilgainiui Lietuvos investicinė aplinka patirtų neigiamą poveikį. Problemos sprendimas aktualus ir tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui, atsižvelgiant į tai, kad talentų pasiūla – viena iš esminių atėjimo į šalį sąlygų.

Su panašiomis integracijos problemomis susiduria ir į Lietuvą atvykę gyventi Lietuvos Respublikos piliečių ar leidimus nuolat gyventi Lietuvoje turinčių užsieniečių šeimos nariai, kurie neturi Lietuvos Respublikos pilietybės ar leidimo nuolat gyventi, bet kurių tikslas – ilgalaikis buvimas Lietuvoje su savo šeima. Be to, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą leidimą laikinai gyventi turintys nepilnamečiai šeimos nariai, atvykę pas laikiną leidimą gyventi turinčius dirbančius šeimos narius yra draudžiami PSD (tai yra didžioji dauguma nepilnamečių), tačiau atvykę pas leidimą nuolat gyventi turinčius užsieniečius, nėra draudžiami PSD.

Tikslas – skatinti aukštos kvalifikacijos darbuotojų iš ne Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių pritraukimą ir išlaikymą, sprendžiant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo kartu su jais atvykusiems sutuoktiniams ir registruotiems partneriams problemą. Kadangi su panašiomis integracijos problemomis susiduria ir kitų asmenų grupių, kaip nurodyta aukščiau, šeimos nariai, Įstatymo projektu siekiama užtikrinti, kad pakeitimais, leidžiančiais skatinti aukštos kvalifikacijos darbuotojų iš ne ES šalių pritraukimą ir išlaikymą, nebūtų diskriminuojamos panašios socialinės grupės – taip būtų užtikrinamas lygiateisiškumo principas.

Sprendimo priemonės

Įstatymo projektu siūloma į privalomuoju sveikatos draudimu (toliau – PSD) draudžiamųjų grupę įtraukti leidimus laikinai gyventi gavusius Lietuvos Respublikos piliečių, užsieniečių, nuolat gyvenančių Lietuvoje, ir užsieniečių, turinčių teisę laikinai gyventi Lietuvoje ir draudžiamų PSD, sutuoktinius ar asmenis turinčius registruotos partnerystės sutartį.

Taip pat siūloma į PSD draudžiamųjų grupę įtraukti nepilnamečius šeimos narius, jeigu jie atvyko pas leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje turinčius užsieniečius ir gavo leidimą laikinai gyventi šalyje arba Sąjungos piliečio šeimos nario leidimo gyventi šalyje kortelę. Kitos Įstatymo projekte nurodytos nepilnamečių asmenų grupės, t. y. didžioji dauguma nepilnamečių šeimos narių, jau šiuo metu yra įtrauktos į PSD draudžiamųjų grupę.

Konkrečios Įstatymo projektu siūlomos teisinio reguliavimo priemonės, jas pagrindžiantys argumentai, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai ir kita informacija nurodyti kartu su Įstatymo projektu pateiktame aiškinamajame rašte.

Papildomai sprendžiant šią problemą ir valdant riziką, kad dalis sutuoktinių ar partnerių gali susidurti su sunkumais integruotis į darbo rinką, pasitelkiamos papildomos priemonės: nemokami lietuvių kalbos kursai per Užimtumo tarnybą, International House teikiamos integracinės paslaugos (informacija, karjeros, darbo mugės). Taip pat papildomas priemonės gerinti antrųjų pusių integraciją į darbo rinką planuojama įgyvendinti per 2022–2030 metų plėtros programos valdytojos Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos ekonomikos Transformacijos ir konkurencingumo plėtros programos pažangos priemonę Nr. 05-001-01-15-02 „Skatinti talentų ir kompetencijų pasiūlą pažangiai ekonomikai“.

Nauda

Įstatymo projektu siūlomais pakeitimais būtų:

– skatinamas aukštos kvalifikacijos darbuotojų iš ne ES šalių pritraukimas ir išlaikymas, sprendžiant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo kartu su jais atvykusiems šeimos nariams problemą. Tai padėtų išlaikyti į Lietuvą pritrauktą talentą bei jo sukuriamas finansines naudas bei sudarytų papildomas sąlygas įgyvendinti Nacionaliniame pažangos plane nustatytiems tikslams didinti dirbančiųjų dalį pažangiųjų technologijų gamybos ir žinioms imliuose paslaugų sektoriuose;

– gerinamos pritrauktų specialistų sutuoktinių, registruotų partnerių integracijos galimybės, sukurta papildoma galimybė į PSDF biudžetą gauti papildomų reguliarių pajamų iš šalyje gyvenančių užsieniečių, mokančių PSD įmokas savarankiškai, bei tokiu būdu sumažinamas šiuo metu atsiradęs šešėlis, kai leidžiama išsiimti individualios veiklos pažymėjimą praktiškai nevykdant individualios veiklos (užsieniečiai būtų paskatinti naudotis PSD sistema skaidriau);

– sukuriamas palankesnis teisinis reguliavimas, leidžiantis suvienodinti nuolat ir laikinai Lietuvoje gyvenančiųjų asmenų, kurie turi ilgalaikio buvimo Lietuvoje tikslą, teisinę padėtį.

Igyvendinimo kaštai

Įstatymo projektu į PSD draudžiamųjų grupę įtraukus tikslinę grupę, reikės papildomų valstybės biudžeto išlaidų valstybės lėšomis draudžiamų asmenų įmokoms (kai Įstatymo projektu siūlomi įtraukti asmenys atitiks Sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nurodytus pagrindus ir bus draudžiami valstybės biudžeto lėšomis, pavyzdžiui, besilaukiančios moterys, vienas iš tėvų, auginantis vaiką iki 8 metų arba du ir daugiau nepilnamečių vaikų, Užimtumo tarnyboje įsiregistravę bedarbiai, darbo rinkai besirengiantys asmenys, neįgalieji ir pan.).

– remiantis Investuok Lietuvoje apklausos metu įmonių pateiktais duomenimis, tikėtina, kad į valstybės lėšomis draudžiamųjų asmenų grupę patektų ~10–20 proc. tikslinės grupės asmenų. Pagal Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 5 straipsnio nuostatas metinė įmoka už valstybės biudžeto lėšomis draudžiamą asmenį 2023 m. sudaro – 537,7 euro. Taigi, turimais duomenimis imties draudimas valstybės biudžeto lėšomis 2023 m. per metus sudarytų nuo 502 tūkst. iki 935 tūkst. eurų, 2024 m. – nuo 673 tūkst. iki 1 255 tūkst. eurų, 2025 m. – nuo 914 tūkst. iki 1 704 tūkst. eurų² (asignavimų valdytojas – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija).

– papildomai jeigu Investuok Lietuvoje 2022 m. vykdytos apklausos metu iš įmonių nurodytų, nedirbančių ir neišreiškusių noro įsidarbinti, į Lietuvą persikėlusių gyventi antrųjų pusių, dalis neišsidarbintų (maksimaliai tikėtina imtis apie 37–47 proc.), ji galėtų būti apdrausta privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis. Registracija darbo paieškai Užimtumo tarnyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei įgytas draudžiamąjo asmens statusas nedirbančius asmenis priskirs draudžiamiems valstybės lėšomis, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punktu. Tačiau ne visi tikslinės grupės asmenys rinksis šį statusą (Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2022 m. iš visų darbingo amžiaus gyventojų 29 proc. būtų priskiriami neaktyviems darbo rinkos dalyviams³, tikėtina, kad panaši procentinė išraiška išliktų ir užsieniečių atžvilgiu). Tokiu atveju, būtų reikalingos papildomos valstybės biudžeto išlaidos. Turimais duomenimis imties draudimas valstybės biudžeto lėšomis 2023 m. per metus sudarytų nuo 1 239 tūkst. iki 1 300 tūkst. eurų, 2024 m. – nuo 1 663 tūkst. iki 1 745 tūkst. eurų, 2025 m. – nuo 2 258 tūkst. iki 2 370 tūkst. eurų (asignavimų valdytojas – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija).⁴

² Valstybės biudžeto įmokos į PSDF biudžetą dydis yra 6,98 procento užpraeitų metų 12 minimaliųjų mėnesinių algų dydžio, 2024 m. sudarys 611,4 euro už vieną valstybės lėšomis draudžiamą asmenį, atitinkamai 2025 m. – 703,6 euro už vieną asmenį.

³ Daugiau informacijos dėl Lietuvos darbo rinkos nei gyventojų ekonominio aktyvumo - [Valstybės duomenų agentūros leidinyje „Darbo rinka Lietuvoje“ \(2022\).](#)

⁴ Žr. 2 išnašą.

Šios patiriamos išlaidos būtų amortizuojamos iš užsieniečių sumokamų darbo santykių mokesčių bei PVM:

- Šiuo metu Lietuvoje gyvenantys iš užsienio persikėlę aukštos kvalifikacijos specialistai 2023 m. bendrai lems 85,8 mln. eurų gryųjų biudžeto pajamų iš darbo santykių bei sumokamo PVM, atėmus išlaidas viešosioms paslaugoms.⁵

- remiantis Investuok Lietuvoje apklausos metu įmonių pateiktais duomenimis apie įdarbintų specialistų antrųjų pusių integraciją į darbo rinką, ~10–20 proc. šių sutuoktinių jau dirba, tad, tikėtina, lėmė bent 3 milijonus eurų gryųjų valstybės biudžeto pajamų iš darbo santykių per 2022 metus (iš jų – bent 1,5 milijono eurų – PSDF biudžeto pajamos);

- įtraukus šiuo metu nedarbančius sutuoktinius bei registruotus partnerius į PSD sistemą būtų galima tikėtis papildomų ~2-3 mln. eurų pajamų per metus (vertinant turimą šios tikslinės grupės imtį), kurias sudarytų tų asmenų mokamos PSDF įmokos.

Numatomas pakeitimas nesukels papildomos finansinės naštos už įgyvendinimą atsakingos institucijoms. Migracijos departamento bei Valstybinės ligonių kasos informacinės sistemos jau šiuo metu yra pritaikytos duomenų perdavimui, reikėtų tik minimalių papildymų. Užsieniečių duomenys būtų perduodami Užsieniečių registrui perdavimo metu pažymint papildomus asmenų duomenis (vardą, pavardę, gimimo datą, suteiktą asmens kodą, leidimo gyventi šalyje pagrindą pagal Užsieniečių teisinės padėties įstatyme numatytus pagrindus, patvirtinimą apie sudarytą santuoką ar partnerystės sutartį). SODRA duomenimis, techniniai pakeitimai būtų reikalingi ir išlaidas jiems galima būtų padengti iš numatytų Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatymu numatytų lėšų.

Neįgyvendinus pokyčio galimi valstybės biudžeto netekimai. Šiuo metu Lietuvoje gyvenantys iš užsienio persikėlę aukštos kvalifikacijos specialistai 2023 m. bendrai lems 85,8 mln. eurų gryųjų biudžeto pajamų iš darbo santykių bei sumokamo PVM, atėmus išlaidas viešosioms paslaugoms.⁶ Neįgyvendinus siūlomo pokyčio, tiesioginių užsienio investicijų įmonės prognozuoja 20 proc. aukštos kvalifikacijos darbuotojų pasitraukimą iš Lietuvos dėl sveikatos priežiūros paslaugų neprieinamumo darbuotojų sutuoktiniams ar registruotiems partneriams. Įvertinus vienos didžiausių iš Investuok Lietuvoje apklaustų įmonių atvejį, 20 proc. darbuotojų pasitraukimas vien iš šios įmonės lemtų ~4,5 mln. eurų gryųjų pajamų nuostolį iš valstybės biudžeto (neįvertinus valstybės investuotų administracinių ir finansinių resursų, susijusių su specialisto pritraukimu, migracija ir integracija). Įgyvendinus pokytį būtų tikimasi išlaikyti iš užsienio pritrauktų aukštos kvalifikacijos specialistų augimą, kurie lemtų didėjančias valstybės biudžeto pajamas iš darbo santykių bei sumokamą PVM. Taip pat būtų sudaromos sąlygos didinti dirbančiųjų dalį pažangiųjų technologijų gamybos ir žinioms imliuose paslaugų sektoriuose Lietuvoje, transformuoti ekonomiką, didinti produktyvumą ir Lietuvos konkurencingumą.

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Įstatymu projektu neperkeliamos ir neįgyvendinamos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos.

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių ar įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai, kriminoginei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

⁵ Investuok Lietuvoje prielaidos. Ekonominė nauda apskaičiuojama kaip atvykusių aukštą profesinę kvalifikaciją turinčių asmenų, per gyvenimo Lietuvoje laikotarpį sumokėti darbo santykių mokesčiai ir sumokėtas PVM. Šiuo atveju į viešąsias išlaidas neįtraukiamos įmokos į pensinius fondus, bet įtraukiamos išlaidos vaikų švietimui. Ekonominė nauda apskaičiuota įvertinus įmonių, darbinančių daugiau nei 92 proc. užsieniečių, darbuotojų vidutinį svertinį darbo užmokestį. Darbuotojų imties dydis – 5 tūkst. asmenų.

⁶ Žr. 4 išnašą.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Priėmus Įstatymo projektą, reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 968 „Dėl Lietuvos Respublikos draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“.

Įstatymo projektas teiktas derinti Finansų ministerijai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Sveikatos apsaugos ministerijai, Teisingumo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Užsienio reikalų ministerijai, Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinei ligonių kasai prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybai.

Teisingumo ministerija, Užsienio reikalų ministerija ir Specialiųjų tyrimų tarnyba informavo, kad pastabų ir pasiūlymų Įstatymo projektui neturi.

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatytu terminu pastabų nepateikė.

Įstatymo projektui ir jį lydintiems dokumentams pastabas pateikė Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Sveikatos apsaugos ministerija informavo, kad pritaria Valstybinės ligonių kasos pateiktoms pastaboms dėl Įstatymo projekto aiškinamojo rašto ir atskiros išvados neteiks.

Į Vidaus reikalų ministerijos pastabas atsižvelgta. Sveikatos apsaugos ministerijos, Valstybinė ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Finansų ministerijos, Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pastabos suderintos darbo tvarka..

Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Talentų politikos grupės (grupės vadovas – Osvaldas Šmitas, tel. 8 699 19945, el. p. osvaldas.smitas@eimin.lt) vyresnioji patarėja Agnė Kavaliauskienė (tel. 8 649 29632, el. p. agne.kavaliauskiene@eimin.lt).

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, 1 lapas.
2. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas, 1 lapas.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 15 lapų.
5. Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto antikorupcinio vertinimo pažyma, 5 lapai.

Ekonomikos ir inovacijų ministrė

Aušrinė Armonaitė